

Nr. 12 | december 2012 |
34ste jaargang |
verschijnt niet in augustus |
P 408.654

Wonderschoon (buiten)gewoon

*Verenigde Protestantse
Kerk in België*
vpkb.be

Inhoud

Schriftwerk / Woord van de voorzitter

Wees volmaakt	blz. 3
Ga door de nauwe poort naar binnen	blz. 3

In het vizier

Een <i>gewoon</i> mens	blz. 4
Leven in het Wonder	blz. 5
Goed... maar geen speelgoed	blz. 6

Gemeenten

Zomaar een dag boven wat hoofden	blz. 8

Predikanten

Kerk moet vragen blijven stellen	blz. 10

Coördinaties

Protestantse Solidariteit	blz. 11
Werkgroep Migranten	blz. 12
ProJOP	blz. 14

Aankondigingen

Intrede nieuwe voorzitter	blz. 7
Week van de eenheid van christenen	blz. 7
Feestconcert ARK	blz. 9
Esoterische stromingen	blz. 9
Kortrijk kerk in Wevelgem	blz. 11
Een hart voor Busango	blz. 13
Nieuw Liedboek	blz. 15

Bij onze burens

Relatiecursus	blz. 13

Protestantse Omroep	blz. 16

Uit de redactie

Wat gewoon is, is eigenlijk heel bijzonder. In dit decembernummer gaan we in drie artikels op zoek naar wat buitengewoon gewoon is. En daardoor weer heel bijzonder.

Met de dichtregels van A. Marja in het achterhoofd zetten we de toon: “*dat 't leven gewoon is, maar 't is bijzonder*”. En ook al besteden we deze maand niet echt aandacht aan Kerst, toch sluit het thema goed aan bij het hele gewone van een geboorte midden in de nacht. Ergens in het donker te midden van de velden gebeurde het meest normale wat het leven te bieden heeft: het ontstaan van nieuw leven. Op een heel gewone manier kwam God naar ons toe. Niet met tromgeroffel, niet met vuurwerk en gallende cimbalen, maar in het alledaagse. En dit toont aan hoe bijzonder ons leven is, terwijl het gewoon geleefd wordt.

Zo lezen we een interview met een man die christen wil zijn op een heel gewone manier. Anderen zouden zeggen: hij is heel bijzonder, zoals hij zijn tijd en aandacht geeft aan de *sukkelaars*. Zelf vindt hij het maar normaal: als christen doe je dat gewoon.

We maken ook kennis met het *buitengewoon onderwijs* dat kinderen zorg op maat wil bieden om zo een veilig klimaat te scheppen *waarin zij de kansen krijgen om succeservaringen – hoe bescheiden ook – op te doen en zo een positief en realistisch zelfbeeld (te) kunnen realiseren*. In een buitengewone situatie zo gewoon mogelijk onderwijs geven, waardoor elk kind kan groeien en bloeien naar eigen mogelijkheden. Ook dat is bijzonder.

En zo sluiten we dit jaar af, natuurlijk met de vaste rubrieken, maar zeker ook met onze welgemeende wens dat Kerst voor u dit jaar werkelijk een feest mag zijn van vrede. Heel gewoon, heel bijzonder, vrede.

Namens de redactie,
Arjan KNOP.

“Wees volmaakt zoals jullie hemelse Vader volmaakt is”

In Matteüs 5, vers 48, het laatste vers van het eerste hoofdstuk van de Bergrede staat - na de Zaligsprekingen en een heel aantal heel moeilijke voorschriften, waarbij het Oude Verbond met het Nieuwe vergeleken lijkt te worden - geschreven in de NBV, als een soort laconieke conclusie: *“Wees volmaakt zoals jullie hemelse Vader volmaakt is.”* Die laatste zes woorden maken het er niet gemakkelijker op. Integendeel, ze suggereren (althans dat lijkt op het eerste gezicht) dat je even feilloos moet zijn als God zelf.

Wat staat hier eigenlijk echt en wat wordt hiermee bedoeld? De boosdoener, het woordje uit de tekst, dat in menige Bijbelvertaling vertaald wordt met het verraderlijke woord *volmaakt*, is het hebreeuwse woord *tammiem*. Het zou misschien beter, om misverstanden te voorkomen, vertaald kunnen worden met een omschrijving als *uit één stuk, op één doel gericht, met onverdeeld hart*.

Dit woord kwam al in Genesis voor, en wel bij twee verbondssluitingen.

De eerste keer wordt het gezegd van Noach (Gen. 9,6) dat hij *tammiem* was, een *oprecht man* (Statenvertaling), een *onberispelijk man* (NBG-vertaling). Maar Buber vertaalt *ein ganzer Mann* - een man uit één stuk. Dat wordt dus gezegd van Noach van wie geschreven staat dat JHWH, de Ene, een Verbond met hem sloot.

De tweede keer vinden we het in Genesis 17, vers 1, waar de Eeuwige een Verbond sluit met Abraham en tot hem zegt: *“Wandel voor mijn aangezicht en wees ‘tammiem’.”* Luther vertaalt hier: *sei fromm*. Maar Buber, die het hebreuws idioom van geboorte kent, vertaalt: *sei ganz*. Een opdracht en een belofte in één.

Ook bij het verbond met Mozes komt het woord *tammiem* aan de orde, als deze het volk Israël voorhoudt: *“Oprecht zult gij zijn met de HEERE uwen God”* (Deut. 18, 13 in de Statenvertaling) of met Bubers vertaling *Ganz sollst du mit Ihm deinen Gotte sein*.

Als wij de levens van Noach, van Abraham en van Mozes nader bezien, vinden wij in hen bepaald niet wat wij zouden noemen *onberispelijke* mensen. Evenmin als David later, zijn zij feilloos. Integendeel. Maar wel blijven ze (met soms een diepe val) mensen met een in wezen onverdeeld hart: hun hulp is van de Heer. Met Hem staan ze in verbond. Van Hem moeten ze het hebben, op Hem is hun leven gericht.

Ds. Lianne DE OUDE,
predikant te Hasselt.

“Ga door de nauwe poort naar binnen.”

(Mat. 7/13).

Het gaat hier om een persoonlijke keuze, concreet de stap te zetten om de weg te vinden die naar het leven leidt en om die dan ook in te slaan. Welke is deze weg? Dat is het volle leven, terwijl we ervan overtuigd zijn dat God van ons houdt zoals we zijn, ook al houdt Hij niet altijd van hetgeen we denken, zeggen of doen. Weten dat God van ons houdt, zoals we zijn, vanaf het moment dat we geschapen worden... tot wat er van ons geworden is, dat is de genade der genade.

Het belangrijkste is niet om wanhopig te zoeken, de liefde van God te voelen, maar om heel eenvoudig te geloven, dat God van ons houdt.

Ga door de nauwe poort naar binnen, betekent ook, anderen te helpen inzien dat God ook van hen houdt. We kunnen dit doen door te leven naar de aansporing die Christus ons gegeven heeft. Behandel anderen dus steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen.

Deze gulden regel heeft Jezus niet zelf uitgevonden. Hij was al in de oudheid gekend, maar dan in de negatieve vorm: *Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet*.

Jezus geeft aan deze grondstelling een positieve wending en maakt er een veel-eisender gebod van. Wat betekent dit concreet? In plaats van te denken *Ach, wat zou het mooi zijn, mocht iemand mij zeggen...* wordt van ons gevraagd, te denken *Ik zou willen dat iemand mij zus of zo zou zeggen... wel, ik zal iemand gelukkig maken en hem zus of zo zelf zeggen...* Het initiatief nemen om het goede te doen, zonder te rekenen wat wij hiervoor zullen terugkrijgen.

Dit is geen gemakkelijke stelregel. Integendeel, hij vergt inspanning en moed, maar hij leidt tot het leven. Moge hij de motor zijn van onze Kerk in de komende tijd van de feesten.

Ds. B-Z SCHUMMER,
voorzitter ad interim.

‘Een gewoon mens, is een mens...van wie men zijn beperkingen niet ziet.’

(Ben Wuyts – opleidingscoördinator – Arteveldehogeschool Gent)

Meester Robert, zijn er toiletten in de hemel? vraagt de negenjarige Tom me plotseling tijdens een les PEGO. Ik moet lachen, ben even van m'n stuk gebracht, weet niet meteen wat te zeggen.

Tom zit al twee jaar in het buitengewoon onderwijs, heeft ASS (autismespectrumstoornis), heeft een licht mentale beperking en een grote behoefte aan heldere structuren. Tom is één van de vele Vlaamse kinderen die in het buitengewoon onderwijs terecht gekomen zijn omdat het gewoon onderwijs voor hen geen aangepaste leerzorg kon garanderen.

Ook kinderen met karakter- en gedragsstoornissen, ernstige leerstoornissen of een fysieke beperking, zijn in het buitengewoon onderwijs van harte welkom. Het belangrijkste doel van het buitengewoon onderwijs is het aanbieden van onderwijs en opvoeding op maat van elke leerling.

In het buitengewoon onderwijs is niet de klasgroep de norm maar wel de persoonlijke zorgvraag van ieder kind. We werken ook niet toe naar eindtermen, maar wel met ontwikkelingsdoelen. Ontwikkelingsdoelen zijn minimumdoelen die de leerlingen niet nood-

zakelijk moeten bereiken, maar die de school wel moet nastreven. Jammer genoeg kampt het buitengewoon onderwijs met een ernstig imagoprobleem. Door veel mensen wordt het gezien als het ergste wat hun kind kan overkomen. Nochtans is er niets mis met het buitengewoon onderwijs: het is buitengewoon omdat het gewoon onderwijs niet altijd over de nodige draagkracht, kennis, vaardigheden en attitudes beschikt om aan de specifieke zorgvraag van leerlingen te voldoen. In zekere zin is het zoals met het dragen van een bril: niets mis mee, gewoon een hulpmiddel vanwege een nood die iemand heeft omdat hij minder goed kan zien. Ondanks dat slechte imago is in Vlaanderen het

aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs in twintig jaar tijd met 50 procent gestegen tot meer dan 50.000. Dat is 4,5 procent van de totale schoolbevolking. Dit betekent ook dat er in de loop der jaren een stevige (ortho-)pedagogische deskundigheid is opgebouwd. De geëigende aanpak, de bijzondere schoolcultuur, de specifieke methoden, aangepaste werkvormen én positief ingestelde leerkrachten, hebben al veel kinderen en jongeren een nieuwe kans gegeven om zich volwaardig te kunnen integreren in het maatschappelijk leven.

Enkele voorbeelden uit mijn eigen schoolpraktijk.

Roos is een meisje van 12 jaar dat moeilijk kan praten. In het gewoon onderwijs kon ze moeilijk mee. Nu krijgt ze dezelfde leerstof als in het gewoon onderwijs maar op haar eigen tempo en op maat van wat ze aankan en dat in een klasje met maar vijf leerlingen (onderwijstype 1: voor kinderen met licht mentale beperking).

Matthias zit al van in de kleuterklas in het buitengewoon onderwijs. Hij heeft een laag IQ en kan met moeite zijn eigen naam schrijven. Op school leren we Matthias vooral zelfredzaamheid: zaken zoals de klok

leren lezen, boodschappen doen, omgaan met geld, telefoneren, de weg vragen, persoonlijke hygiëne en sociale vaardigheden (onderwijstype 2: voor kinderen met een matige of ernstige mentale beperking). Wilfried is erg agressief en slaat en schopt bij de minste irritatie. Hij heeft veel moeite met sociale vaardigheid. Zijn ouders en vroegere school wisten met hem geen raad. Nu leren we Wilfried met vallen en opstaan hoe hij zichzelf kan beheersen. Wanneer hij dat wil kan hij op school steeds een beroep doen op de kinderpsycholoog (onderwijstype 3: voor kinderen met ernstige emotionele en gedragsproblemen). Wendy is normaal begaafd, maar ze heeft dyslexie. Daardoor heeft ze het moeilijk met lezen en schrijven. Op de gewone school werd ze schoolmoe. Nu krijgt ze les op maat en heel wat persoonlijke hulp van een logopediste. Zo krijgt Wendy weer zin in leren. Waarschijnlijk kan Wendy volgend jaar terug naar het gewoon onderwijs. (onderwijstype 8: voor kinderen met ernstige leerstoornissen).

Tenslotte: een school voor buitengewoon onderwijs wil en mag absoluut geen eiland zijn, integendeel. We leven tenvolle in verbondenheid met de wereld om ons heen. Tussen beide bestaat – als het goed is – een voortdurende wisselwerking en beïnvloeding. In-

tegratie is een onderdeel hiervan. Op haar beurt moet de maatschappij ook integratiebereid zijn en zich openstellen voor mensen met een beperking. Een kwestie van mentaliteit. In een maatschappij die kinderen uit het buitengewoon onderwijs stigmatiserend benadert, kan van integratie weinig sprake zijn.

Op een *gewone* manier omgaan met *buitengewone* mensen betekent eigenlijk, dat we iedere dag opnieuw voor hen een veilig klimaat willen scheppen waarin zij de kansen krijgen om succeservaringen – hoe bescheiden ook – op te doen en zo een positief en realistisch zelfbeeld te kunnen realiseren. Respect, geduld, openheid, visie, zelfkennis, flexibiliteit, oprechtheid én geloof, zijn hiervoor onontbeerlijk.

Oh ja: zijn er toiletten in de hemel? Eerlijk gezegd: ik weet het niet! Dit is jammer genoeg één van mijn vele beperkingen.

Robert GOEMAERE

Bijzondere leermeester PEGO in het buitengewoon onderwijs

Leven in het Wonder

Geloof en leven zijn niet los van elkaar verkrijgbaar. Dat is mijn basisovertuiging. Of je nu gelovig bent of bewust ongelovig of een beetje ertussenin, het heeft z'n gevolgen voor de manier waarop je in het leven staat, hoe je de dingen beleeft, hoe je de wereld ziet (of zou het andersom zijn: hoe je in het leven staat, bepaalt welke vorm van geloof je wel/niet omarmt...? Soit!). Filosofisch gezegd: Geloof kwalificeert het *zijn* en als ik probeer te verwoorden hoe dat dan werkt, dan schieten mij altijd de woorden te binnen van een klein gedichtje van A. Marja:

*Wij leven allen in het Wonder.
Als wie slaapwand'lend droomt te waken,
lopen we ons droomwijs te maken,
dat 't leven gewoon is,
maar 't is bijzonder.*

Voor mij klopt in deze *visie op het leven* het hart van het geloof. Dat ik besef, hoe bijzonder het is dat ik lééf, dat ik er bèn: dat is het begin van geloven. Dat kwalificeert mijn *zijn*. Aan die overtuiging vast te houden (ook dwars tegen veel in dat er tegen spreekt), is voor mij de oerwerking van het geloof.

Wat een voorrecht is het om er simpelweg *te zijn*, te mogen léven (niks bijzonders, niks erop en eraan, gewoon puur: léven met de mensen en de dingen om je heen): meer moet dat niet zijn! Dit heeft gevolgen

voor hoe ik het leven zie en hoe ik met de mensen met wie ik dit leven deel, omga. Mijn *ervvijanden* zijn niet de atheïsten, maar de nihilisten (= die ontkennen dat ook maar iets zin heeft, inclusief het eigen leven). En iedereen die met mij op de bres wil staan voor de bescherming van dit *mysterie*, vindt in mij een bondgenoot. Het maakt mij dan niet uit of hij Jood, humanist (inclusief niet-nihilistische atheïsten), boeddhist, moslim of pastafarian is, zolang hij maar weigert te geloven dat ons leven gewoon is... 't is bijzonder.

Dick WURSTEN

Ik ben misschien goed... maar geen speelgoed

'Ruim voor de openingstijd troept al een groepje mensen samen aan de poort. Ze praten nauwelijks met elkaar, hoewel ze elkaar wekelijks ontmoeten. Ze staan hier omdat ze nergens, bij niemand welkom zijn. Soms zijn het onmenselijke geworden. Ze zijn getekend, gekwetst, geraakt, verminkt. Ze zijn nooit bemind en hebben ook nooit bemind. Wij kunnen meestal geen lang gesprek voeren. Ze zijn gauw uitgepraat.'

Daniël van Steenkiste (71) uit de Gentse Brabantdamkerk schreef een *Donderdagnamiddag in de cafetaria*, een overpeinzend stukje over zijn vrijwilligerswerk in de Sint-Antoniusskring in het centrum van Gent.

Hij was een therapeut in een psychiatrische instelling en daarom misschien een praatvaar, een filosoof ook, maar nu bovenal een gedreven vrijwilliger van het zuiverste water. Iemand die weet waarom hij zich in-

zet. 'Ik kom uit een katholiek milieu waar mijn tante non en een pater *ronseelaar* mij voorbestemden om missionaris te worden. Zij stuurden mij naar een serafijnse kloosterschool. Alles was daar zonde, maar we kenden geen ander leven. Onze hele wereld was de kloosterschool. Toch is er uit mijn hele klas maar één priester voortgekomen. Maar ik heb er ook gouden leerders ontmoet, mensen die hun totale leven inzetten en gemaakt hebben dat ik ben die ik nu ben. Thuis waren we niet rijk, maar er was altijd een plaatsje voor wie nog minder had dan wij. Dat is de geestelijke bagage die in mij gegrift staat en dat voel ik niet als een gevangenis. Ik ervaar het als Hij die klopt aan mijn deur en als ik Hem helpend ontvang, dan ontvang ik kracht en moed om niet af te haken. Want er is, eerlijk gezegd, moed voor nodig om verder te gaan als je wekelijks uitgekafferd en beledigd wordt door hen, die je probeert verder te helpen.'

Vandaag is Daniël ouderling in de VPKB-kerk Brabantdam, voordien was hij sedert 1999 diaken. Vanuit de diaconie heeft de gemeente Brabantdam diaconale projecten in Roemenië (Transsylvanië) en in Gent. Hij is al een tijdje actief als *gastvoorganger* in Oost- en West-Vlaanderen.

Sociale hulp is toch maar een deel van het verhaal?

'Ik ben protestant, dat is duidelijk, maar niet belangrijk. Mijn werk in het Franciscanenklooster, zonder paters, is belangrijker. Indertijd zorgden de paters voor de armste Gentenaars, wij doen hetzelfde voor talloze Oost-Europeanen en Afrikanen die hier belanden met de hoop op een beter leven. Wij, de vrijwilligers, geven een voedselpakket, kleding en huisraad aan behoeftigen.'

De mensen vragen me wel eens: *Waarom doe je dat?* Kijk, ik ben een christen, zeg ik dan. Moeten we die sukkelaars dan ook niet het evangelie uitleggen, denk ik er meteen bij. Dat is natuurlijk het moeilijkste deel van de opdracht. *'Zijn er dan geen profiteurs die van je hulp een vrolijke hangmat maken?'* 'Dat kan ik niet vermijden. Trouwens, hoe komen die 5.000 Roma in Gent terecht, denk je? Wie leerde hen de trucjes om met andermans kinderen om eten te komen bedelen? Onze wetgeving is daarin veel te laks en dan blijft het poetsen, terwijl het modder regent. Wat zou de burgemeester zeggen als ze met 1.000 voor zijn deur zouden komen kamperen? Een aanpak ten gronde is de situatie in hun thuislanden verbeteren. Ik kan maar overeind blijven omdat ik misschien goed ben, maar geen speelgoed. Dieven en echte parasieten durf ik weg te sturen, hoor!

De echte vraag is hoe lang we dit nog blijven volhouden, want het aantal vrijwilligers is recht evenredig met hun leeftijd. Ik weet het, we leven in een overbelaste wereld waar geen plaats meer is voor engagement, voor het geestelijke, voor de kerk. Geloof is door velen in de prullenmand gegooid en mensen laten zich intussen leven en wentelen zich in gemakzucht. Hun geloof is herleid tot een abonnement op het kerk- of parochieblad. Toch heeft het christelijke geloof een toekomst, omdat het niet bij een woord blijft, maar een daad veronderstelt. Het gaat dan niet om de ballast, waarmee mensen hun vooroordeel en allergie levend proberen te houden. Het is onze taak om de zoekgeraakte geloofwaardigheid van de kerk en de positieve kracht van geloof terug te brengen door onze levensvoorbeelden. Alleen zo kan Jezus weer uit de dood opstaan.'

Mark GORIS,
journalist.

Vooraankondiging: Intrededienst synodevoorzitter

Intrededienst
van ds. Steven H. Fuite
als synodevoorzitter van
de VPKB en voorzitter
van de synodale raad

Protestantse Kerk Brussel
zondag 13 januari 2013 om 16:00

Week van Gebed voor de Eenheid van de Christenen 18 tot 25 januari 2013

Wat organiseert uw gemeente in het kader van de Week van gebed voor de eenheid van de christenen?

Laat het ons uiterlijk 5 december a.s. weten op kerkmozaiek@vpkb.be of synodebureau@vpkb.be en het wordt opgenomen in het volgende nummer. Het is de bedoeling van de redactie om een globaal overzicht te maken.

Met dank voor uw medewerking.

Zomaar een dak, boven wat hoofden

Een dak boven het hoofd is voor ieder mens een basisbehoefte, maar ook een kerkgemeente kan niet zonder een degelijk dak. Dat ondervond de VPKB Hasselt in september 2010, toen na een zwaar onweer opeens de vloer van de kerkzaal blank stond.

We waren op dat moment al vanaf 2008 bezig een project op te zetten met als doel de renovatie van het 40 jaar oude platte dak van de kerkzaal: hierbij werden nieuwe lichtkoepels, extra dakisolatie en nieuwe dakbedekking voorzien. De waterschade die we in 2010 diverse keren hadden heeft dit project enkele jaren vervroegd: in 2011 startten we samen met onze architect met de uitwerking van de projectplannen. Uiteindelijk werd hierbij niet alleen het kerkdak gerenoveerd, maar ook werden de asbest muurbekledingen van de achter- en zijgevels op de eerste verdieping vervangen door isolatie en pleisterwerk.

Al bij al was het financieel gezien geen klein project voor onze gemeente. Gelukkig ontvingen we de nodige financiële steun van het *Gustav-Adolf Werk* (mogelijk gemaakt door de werkgroep Projecten) en van de Maatschappij van Welstand uit Nederland, waarvoor ook langs deze weg onze zeer hartelijke dank. Het project werd uitgevoerd in juni-juli 2012 en is helemaal geslaagd. De industriële stofzuiger die we telkens bij de hand hadden voor het opzuigen van waterplassen in de kerkzaal kan nu terug op zolder gezet worden. Op zondagmiddag 28 oktober hebben we een feestelijke dankdienst gehouden ter gelegenheid van de afronding van het dakproject.

Komt nu met zang, van zoete tonen

Behalve een kerkdak is ook een begeleidingsinstrument voor de gemeentezang onontbeerlijk. Onze Hasseltse gemeente heeft de afgelopen 19 jaar gebruik gemaakt van een elektronisch orgel, een *GEM Studium*. Dit was een fijn orgel, en het vervulde zijn taak naar behoren. Toch bleef het een elektronisch orgel met een kunstmatige, koele en ongeïnspireerde klank. Een pijporgel kopen, leek echter geen haalbare kaart, gezien de hoge kostprijs voor een nieuw orgel. Gelukkig was er een tweede, meer haalbare optie: de laatste jaren gaan er in België en in de ons omringende landen veel kerkgebouwen dicht, vanwege demografische veranderingen, ontkerkelijking en ook fusie van kerkgemeentes (denk maar aan *Samen op Weg* in Nederland). Hierbij worden goede pijporgels vaak overbodig en zoekt

men hiervoor een nieuwe bestemming. Kleinere orgels die in een huis passen (max. 2.50m hoog) worden daarbij snel verkocht aan particulieren, maar grotere kerkorgels vinden vaak slechts moeizaam een nieuw onderkomen. Veel van deze instrumenten worden tegenwoordig via internet geadverteerd. Zo heeft ook onze gemeente in Hasselt, na zorgvuldige voorselectie, via het internet een geschikt pijporgel gevonden in Zuid-West-Duitsland. Dit orgel is na aankoop en na afronding van het dakproject in onze kerk heropgebouwd, *geherintoneerd* (zeer belangrijk: elk orgel moet qua intonatie aangepast worden aan de ruimte waarin het opgesteld is) en volledig gestemd

door orgelbouwer Marc NAGELS uit Limburg (Marc Nagels heeft enkele jaren geleden ook het nieuwe pijp-orgel van de VPKB kerk in de Bexstraat in Antwerpen gebouwd). Vanaf begin september 2012 is het gerenoveerde orgel in gebruik genomen in Hasselt, tot volle tevredenheid van zowel organist als kerkgangers.

Nawoord

Uit dit geslaagde project moge blijken dat de aankoop van een pijp-orgel tegenwoordig voor VPKB kerkgemeentes in principe tot de mogelijkheden behoort. Hierbij geldt nog dat de grotere pijporgels (voor kerkgebouwen groter dan het bescheiden zaaltje van de VPKB Hasselt) relatief het goedkoopste zijn (wet van vraag en aanbod). Mits goed advies wordt ingewonnen en een verantwoorde keuze wordt gemaakt kunnen orgelarme gemeentes van deze mogelijkheid profiteren.

Egbert Kuijk,
Gemeentelid
Hasselt.

Feestconcert

40 jaar Antwerpse Raad van Kerken

Zondag 9 december, 15 uur

Sint-Laurentiuskerk, Markgravelei, Antwerpen

Antwerps Collegium Musicum (ACM)
o.l.v. Willem Ceuleers

Johann Sebastian Bach: ge(re)construeerd concerto voor hobos, oboe da caccia, fagot, strijkers, klavecimbel (bc), (solos voor orgel en viool)

Willem Ceuleers: Prelude en fuga in e, opus 579 (2003) voor orgel

Willem Ceuleers: Cantate Lof zij de Heer, ons hoogste goed, opus 773 (2012)

Dankcantate voor barokorkest, solisten en koor, over de tekst van het koraal van gezang 431, speciaal gecomponeerd voor deze gelegenheid.

Organisatie:

ARK - jozef.vanglabbeek@pandora.be en

ACM - dick@wurstsen.be

Vooraankondiging:

Reeks over Esoterische stromingen

Vanaf februari 2013, geeft Dr. Johan TEMMERMAN een reeks over *Esoterische Stromingen* in Kortrijk.

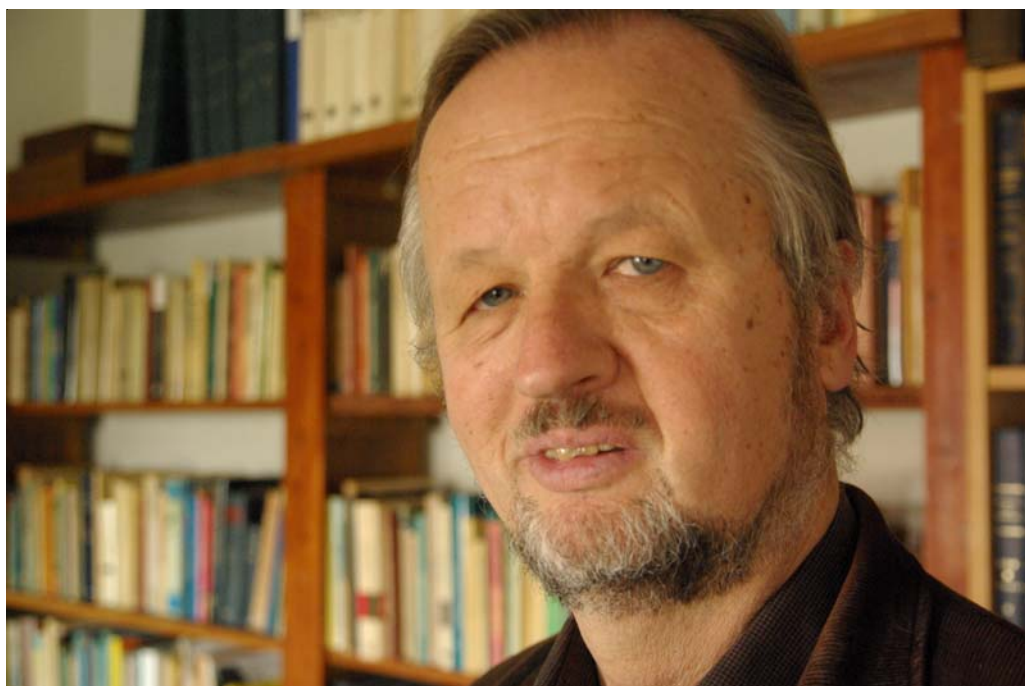
Hierin wordt een overzicht geboden van bewegingen, genootschappen en hun denkbeelden die ondergronds onze cultuur mee vorm gaven. Esoterie betekent *binnenin* of *innerlijk*. Men heeft het dan vaak over verborgen of geheime groepen.

Frans van der Sar start in Brugge:

De kerk moet vragen blijven stellen

Veel ervaring en engagement, gebaseerd op een flink gevuld curriculum brengt Frans van der Sar naar Brugge. Jarenlang heeft hij zich ingezet om de joods-christelijke dialoog te ondersteunen, de afgelopen drie jaar deed hij dat als dialoogcoördinator en manager in Nes Ammim, Israël. Hij komt niet naar Brugge om op zijn lauweren te rusten. Integendeel.

Nes Ammim, een dorp ergens tussen Akko en Nahariya in het noorden van Israël, is een christelijke gemeenschap, die zichzelf vroeger onderhield met een fruit- en rozenkwekerij en een timmerbedrijf en tegenwoordig alleen nog met een hotel, maar ook met een studie- en dialoogcentrum dat het samenleven van Joden, Palestijnen en christenen actief bevordert en ondersteunt.

'De uitdaging daar was om in het *Centre of Learning and Dialogue*, geïnspireerd door het evangelie van Jezus Christus,

op een geloofwaardige manier aanwezig te zijn midden van alle conflicten en tegenstellingen waarin mensen verwickeld zijn en waarin je ook zelf betrokken blijkt te zijn. Al leek de omgeving meer op een hogedrukpan die elk moment kon ontploffen in oorlog, terreur en geweld. Maar het was boeiend om te begrijpen waar mensen mee worstelen. Dat kan je alleen door een netwerk uit te bouwen, niet als toerist. Dat is belangrijk als persoon maar ook als gemeenschap. Gasten merken dan dat er met en door die gemeenschap iets goeds gebeurt, in woord en daad. Daar gaat het om.'

Toen Frans in 2009 Nederland verliet om een tijdlang in het Israëlische dorp Nes Ammim in Galilea te werken, was hij onder meer voorzitter van de werkgroep Kerk en Islam in de Zaanstreek. Een werk dat hij combineerde met het predikantschap in de Protestantse Gemeente Zaandam en in de Hervormde gemeente Koog aan de Zaan en Zaandijk, ten noorden van Amsterdam. Geen van die activiteiten waren een toevallige samenloop van omstandigheden, maar een bewuste keuze van Frans om gestalte te geven aan zijn geloof. 'Het is altijd een belangrijke vraag welke plaats de kerk in de stad inneemt. Toen ik in Zaandam werkte waren er de aanslag op de Twin Towers en de moord op Theo van Gogh. Hoe ga je als christen met die gebeurtenissen om en wat doe je er mee in een multiculturele stad met veel industrie? Meewerken aan vrede en aan goede verhoudingen, relevant aanwezig zijn in de stad is dan onontbeerlijk. Maar je moet ook rekening houden met de mogelijkheden van een kleine kerkelijke gemeente en met de grote noden van de stad.'

Frans erkent dat het protestantisme in Vlaanderen van een ander kaliber is dan in Nederland. 'Het is voor mij geen teleurstelling dat er op een zondag maar 40 mensen in de kerk zitten, dat gebeurde in Zeeuws-Vlaanderen ook en het doet niets af aan de intensiteit van het geloof en de inzet van de mensen voor de wereld om hen heen. In België heeft de VPKB een stevige plaats in de geschiedenis maar belangrijk is ook de vraag wat haar plaats zal zijn in de toekomst van het land.'

Toen Frans in de jaren 70 theologie studeerde in Utrecht waren er wel 120 theologiestudenten en ook dat is veranderd. Hij wou destijds liever zijn sociale engagement tot zijn beroep maken. Maar het waren gaandeweg de universitaire vorming en de ontmoetingen met mensen die hem inspireerden en hem tot predikant maakten. Die keuze ervaart hij nog altijd als uiterst zinvol want in het leven van de postmoderne mens blijft zingeving cruciaal.

‘We zoeken allemaal antwoorden op de oeroude vragen waarom en waartoe. En die antwoorden moet nu ieder persoonlijk proberen te zoeken en te vinden. De vroegere maatschappelijke en kerkelijke druk bestaat niet meer. Gelukkig blijft het evangelie antwoorden geven over onze relatie tot de naaste, de natuur en de wereld. Ik blijf overtuigd van het belang van die boodschap. Natuurlijk moeten we nieuwe vormen vinden om ook vandaag relevant te zijn. Niet omwille van de kerk maar om de wereld en om daar de menselijke waarden te benadrukken. Wat gebeurt er? Is dat wel goed? Wat willen we? De kerk moet wel die vragen blijven stellen.’

Mark GORIS,
journalist.

Kortrijk kerkt in Wevelgem november-december 2012

De kerk in Kortrijk wordt geheel vernieuwd! Vanwege de verbouwingswerken (voortdurende wateroverlast) in de kerk, zal kerkgebouw gesloten zijn in de maanden november – december 2012.

Gedurende de sluiting vierten de gemeenteleden van Kortrijk samen met de protestantse kerk van Wevelgem de eredienst.

Elke zondag om 10.00u:
Spoorwegstraat 18 –
Wevelgem

Protestantse Solidariteit

Protestantse Solidariteit steunt haar partners in de verschillende luiken van de strijd tegen AIDS.

Preventie, vooral sensibilisatie van jongeren om een verantwoordelijke houding aan te nemen bij seksuele betrekkingen.

HIV Testen, gratis aangeboden aan allen die zich aanbieden in testcentra in de sanitaire structuren. Deze personen worden begeleid door raadgevers bij deze soms zeer moeilijke aangelegenheid.

Behandeling met aangepaste medicatie die aan de zieken aangeboden wordt met hulp van de verschillende ministeries van volksgezondheid of andere actoren, voornamelijk het *Global Fund*. Besmette patiënten worden aangemoedigd om groeperingen op te richten of zich aan te sluiten bij bestaande groeperingen om psychologische, morele, sociale en economische steun te bekomen.

Protestantse Solidariteit vzw
Brogniezstraat 46
1070 Brussel
Tel. 02/510.61.80
www.protestantse Solidariteit.be

IBAN
BIC

BE37 0680 6690 1028
GKCCBEBB

De AMOS-campagne van deze winter

De campagne met bovenstaande slogan loopt van 18 december 2012 tot 18 januari 2013, maar een paar bijeenkomsten vallen buiten deze periode. AMOS is het oecumenisch netwerk voor Asiel, Migratie, Ontwikkelingssamenwerking in Solidariteit. *Vrijwillige* terugkeer is één van de hoekstenen van het asiel- en migratiebeleid van onze huidige regering. Asielzoekers en migranten zonder geldige verblijfspapieren staan onder druk om, na een bevel om het grondgebied te verlaten, binnen de dertig dagen te vertrekken. Het federale beleid dat werd geïnspireerd door de Europese *Terugkeerrichtlijn*, krijgt steun op regionaal niveau en heeft gevolgen tot op het lokale niveau.

Vrijwillige terugkeer

AMOS heeft vragen bij deze terugkeer, waarvoor de terugkeerders *vrijwillig* kiezen. Het blijkt immers dat slechts weinig migranten terugkeren op eigen initiatief en volledig uit eigen beweging. Een vrijwillige terugkeer in deze betekenis van het woord is eerder zeldzaam. Om vrijwillige terugkeer aantrekkelijk te maken wordt steun bij terugkeer in het vooruitzicht

gesteld. En dat is voor mensen, die het onmogelijk wordt gemaakt om een toekomst in ons land op te bouwen soms toch de reden waarom ze vrijwillig terugkeren naar hun land van herkomst.

Migratie gebeurt wereldwijd

Niemand verlaat zijn eigen land zonder goede redenen. De dwingende oorzaken van migratie worden maar al te vaak over het hoofd gezien. Niet enkel politieke en sociale ongerechtigheid dwingt mensen hun land te verlaten maar ook de wereldwijde economische ongelijkheid. Mensen moeten het recht hebben om te migreren maar zij moeten eveneens het recht hebben om te blijven waar zij wonen. Mensen migreren meestal niet voor hun plezier.

Europa, en ook België, vangen wereldwijd gezien maar een klein deel van de vluchtelingen en migrerende op. Toch worden juist in ons deel van de wereld allerlei maatregelen bedacht en uitgevoerd om mensen *buiten te houden*. Generositeit zou in ons zogenaamde christelijk werelddeel meer getuigen van de door ons beleden naastenliefde, dan deze maatregelen en deze politiek van uitsluiting en (gedwongen of vrijwillige) terugkeer. Kennelijk hebben we het in Europa allemaal te druk met onszelf. We sturen mensen weg, laten hen niet binnen, laten hen verdrukken, en zelfs verdrinken...

Terugkeermogelijkheden

Mensen blijken inderdaad meer gemotiveerd om terug te keren vanwege de financiële steun die zij kunnen ontvangen via installatie- en re-integratie-projecten die ze mogen indienen. Ze hebben iets om werk van te maken. Via bv het Protestants Sociaal Centrum doen veel mensen beroep op deze regeling en er zijn goede contacten met een aantal van hen. Iemand die een boerderij begon in Oekraïne, iemand met een kleine zaak in Burkino Fasso...

AMOS is ervan overtuigd dat een terugkeer zorgvuldig moet worden voorbereid en dient te leiden tot een duurzame reïntegratie van de migrant. Er moet daarom rekening worden gehouden met de individuele noden van de migrant, die zich na een lange afwezigheid opnieuw moet integreren in het land waar hij of zij vandaan kwam.

(De volledige tekst kunt u op onderstaand adres opgevragen)

Namens de Werkgroep Migratie en Samenleven en Geloven (MISA-G) van de VPKB,
ds. Ina KOEMAN - inakoeman@hotmail.com

Bij u in de buurt

Over dit thema met al zijn bijkomende vragen wordt dus de komende winter nagedacht op vele verschillende manieren. Een greep uit het programma:

Brussel, 19/12 14.00 uur: 'Het brood breken. Nota's voor een politieke theologie van migratie' Een internationaal seminarie olv Daniel Izuzquia. Onze eigen FPG is mede-organisator.

Adres: Aeropolis, Hachtsesteenweg 579, Schaarbeek

Oostende, 20/12 19.30u: Film 'Le Havre'.

Adres: Cinema Rialto, Langestraat 39, 8400 Oostende

St Niklaas, 12/01 voormiddag. Toelichting van een aantal terugkeerprojecten

Ditzelfde gebeurt op **15/01 in Roeselare.**

Antwerpen, 25/01

Terugkeer en Remigratie vanuit Nederlands perspectief

Mechelen, 01/02 De grote migratiekwis

Adres: Lindepoort, Begijnenstraat 18, 2800 Mechelen

Meer over deze activiteiten kunt U lezen op de website van AMOS (www.KMS.be)

Een hart voor Busango

In Rwanda heeft het christendom een andere plaats dan bij ons. Overal in het straatbeeld kom je verwijzingen tegen naar God, op motorfietsen, auto's en de namen van winkeltjes. De kerken spelen een belangrijke rol in het onderwijs en de gezondheidszorg. Kerkgebouwen zijn een ontmoetingsplaats en een centrum voor de gemeenschap.

In ons zusterdistrict Itabire zijn verschillende gebieden, waar een duidelijke behoefte is aan zo'n kerkelijk centrum. Busango is er één van. De mensen daar hebben net zo lang gespaard totdat ze konden beginnen bouwen. Ze gebruikten daarvoor het lokale bouw materiaal: blokken in de zon gedroogde klei. Maar toen ze aan het dak toe waren, is het misgelopen. De muren stortten in, met als gevolg dat er 2 mensen de dood hebben gevonden, terwijl nog 10 anderen gekwetst werden. Het is niet zo vreemd, dat de overheid hun nu heeft verplicht om met bakstenen en cement te werken. Maar dat zijn dure bouwmaterialen. Het gevolg is, dat de mensen van Busango nog 5 tot 10 jaar moeten sparen om het geld voor hun kerk bij elkaar te krijgen. En dat, terwijl de streek tot de armste gebieden van Rwanda behoort. Daarom hebben ze aan ons gevraagd om een handje toe te steken, zodat zij een plek hebben om samen te komen en een echte gemeenschap te vormen. Een vraag aan ons, om te delen van wat God ons gaf. Om een teken te zijn van Zijn liefde. Doet u mee?

Ds. Jelle BROUWER, districtsvoorzitter ABL

**Uw giften kunt u storten op bankrekening
BE29 0680 7158 0064
t.n.v. Uniprobel vzw te Brussel
onder vermelding van Itabire**

*Uit: foto-archief
Gaspard de Collignyschool*

**God van leven,
geef ons in deze tijd van onzekerheid
en verandering
het gevoel een veilige haven
te vinden bij U voor wie elke mens,
ongeacht zijn of haar afkomst,
mag zijn wie zij is.
Geef ons het inzicht dat
deze mondiale wereld een plek
kan zijn waar we ons goed kunnen voelen.
Een thuis voor velen,
een oord van vrede en harmonie.**

(Uit: Ik heb vandaag een mens gezien)

Relatiecursus

KERKNET - *Omdat geluk wederkerig is.* Zo luidt de titel van een nieuwe relatiecursus die de Focolare-beweging organiseert, in het najaar van 2012 zowel als in het voorjaar van 2013. De driedaagse cursus reikt vaardigheden aan om als koppel sterker betrokken te zijn op elkaar.

Een greep uit de thema's die aan bod komen: een warme gevoelsband scheppen, ingaan op elkaars noden, gezond omgaan met stress, de kunst van het communiceren en conflicten aanpakken.

De voorjaarscursus loopt in Ontmoetingscentrum Eenheid in Rotselaar (Aarschotsesteenweg 381) op zaterdagen 26 januari, 23 februari en 23 maart 2013. Elke cursusdag begint om 10 uur (onthaal vanaf 9.30 uur) en eindigt om 16.30 uur. Prijs: 110 euro per koppel. Wenst u een warme lunch, dan betaalt u 12 euro per persoon extra.

Voor deze cursus kunt u inschrijven tot 10 januari. Gelieve namen, adres en geboortedata mee te delen bij inschrijving via relatiecursusnf@gmail.com

Edegem, donderdag 1 november, 8.45 uur op de parking van sporthal Den Willecom, de eerste auto's komen aan, ballen worden uitgeladen:

Het VPKB zaalvoetbaltoernooi kan beginnen

Een paar weken eerder leek het erop dat het er niet van ging komen. De voorziene zaal was toch niet beschikbaar en er leken vele horden, die moeilijk te nemen waren om tot de organisatie van het toernooi voor dit jaar te komen. Maar dit was zonder onze ProJOP-sprinter Yong Wan Hoogstad gerekend. Kortdaat ging hij op zoek naar een zaal. Kwam met oplossingen en de organisatie stond weer op de rails. In zeer korte tijd werd alles opgezet en via intensieve telefoonrondes van het ProJOPbestuur en gebruikmakend van multimedia werden er oproepen gedaan voor het inschrijven van ploegen. Spannend, dat bleef het tot enkele dagen voor het toernooi, maar het is gelukt.

Twaalf zeer uiteenlopende ploegen staan tegenover elkaar te voetballen in de competitie. Van gedreven groepen die voor de winst gaan tot kinderploegen die hun uiterste best doen, maar toch vooral er veel plezier aan beleven en een damesteam uit Gent, dat met een uiteindelijke zesde plaats zeer goed hun mannetje heeft gestaan: Persopolis, Antwerpen Zuid, Turn Around, Rasjotters, Peaceteam, Bexboys1, Bexboys2, Biacoye, Rabotkids, Yaramis, Kompaskamp, Assyria.

Assyria nam de wisselbeker mee naar huis. Aan hen de taak om de ontbrekende data en namen aan te vullen aangezien de afgelopen vier jaren ontbreken op het plaatje. Fijn dat de originele wisselbeker ook weer tevoorschijn is gekomen. De tweede plaats werd behaald door Persopolis en de broers Yaramis gingen

naar huis met de beker voor de derde plaats. De jongste groep van Antwerpen-Oost ging naar huis met de Fair Play beker.

Het hele toernooi kenmerkte zich door een aangename en sportieve sfeer, de scheidsrechters gaven ieder team tussen de 8 en 10 voor Fair Play.

Er was nog voldoende plaats op de tribune, maar de aanwezige supporters lieten van zich horen en hadden zelfs een spandoek gemaakt. Van over heel Vlaanderen hebben ze hun weg gevonden naar het toernooi. Vanuit Horebeke, Hasselt, Turnhout, Gent, Antwerpen. Met de trein, auto, bus en een aantal met de fiets. Het

is duidelijk geworden: de traditie moet verder gezet worden!

**Hierbij al de aankondiging:
volgend jaar weer 1 november zaalvoetbal.**

Als ProJOP gaan we nog eens rond de tafel zitten om het één en ander praktisch te bespreken. Graag zien we dat er jaarlijks weer een gemeente de verantwoordelijkheid op zich neemt voor de organisatie. Op deze manier kan ook de organiserende gemeente zijn deuren openzetten voor gemeenteleden van de andere kerken. Een afsluiter met spaghetti zoals voorgaande jaren zat nog goed in het geheugen van vele aanwezigen. Laat het ons weten als uw gemeente het ziet zitten om dit op zich te nemen. ProJOP staat klaar voor logistieke en andere ondersteuning.

Marian KNETEMANN,
coördinatrice ProJOP.

Liedboek - zingen en bidden in huis en kerk in mei 2013

Een nieuw Liedboek verschijnt!

Precies 40 jaar na het *Liedboek voor de kerken* verschijnt op 25 mei 2013 het nieuwe *Liedboek - zingen en bidden in huis en kerk*. In veel opzichten zal het nieuwe liedboek anders zijn dan het oude. Niet alleen hebben meer kerken in de ISK (Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied) samengewerkt, maar ook de omvang en de veelkleurigheid van het aanbod van liederen is veel groter. Ongeveer 1.150 liederen zijn uitgekozen, een aantal waarin de complete psalm-berijming van het vorige liedboek is opgenomen.

Veelkleurig landschap

In de afgelopen 40 jaar is er veel in kerk en samenleving in beweging gekomen. Veel protestantse kerken beleefden de impuls van de oecumene, kinderen kregen een plek in de kerk (kindernevendiensten), vrouwen vroegen aandacht voor inclusieve taal in liturgie en lied... Deze ontwikkelingen zijn op de één of andere manier in alle lidkerken van de ISK aan te wijzen. Het lied in de kerk werd een bonte verzameling spiritualiteiten, soms zelfs binnen eenzelfde kerk: naast het *Liedboek '73* wordt er uit de Evangelische liedbundel gezongen, uit *Alles wordt nieuw* en *Zitten of opstaan* (kinderliederen), uit *Tussentijds* en *Gezangen voor Liturgie*. We horen opwekkingsliederen en Psalmen voor nu. Lieder uit de Ionagemeenschap en Taizé zijn ingeburgerd en in een bundel als *Licht* (Coot van Doesburg) komt een vrijzinnige liedtraditie naar voren. Een veelkleurig landschap, zoals in dit lied, dat straks in het nieuwe liedboek te vinden is:

*Vlammen zijn er vele - één is het licht,
licht van Jezus Christus,
vlammen zijn er vele - één is het licht,
wij zijn één in Christus.*

Wat zal er anders zijn?

Het nieuwe Liedboek zal dus een veel bredere opzet krijgen dan het huidige. Een redactieteam met werkgroepen (zo'n honderd vrijwilligers!) heeft een selectie gemaakt uit het huidige Liedboek, aangevuld met

honderden liederen uit binnen- en buitenland, kinder- en jeugdlieder, liturgische gezangen, canons en ook gebeden en meditatieve teksten. Je kunt er uit zingen als afsluiting van een vergadering, in een ziekenhuiskamer, in de gevangenis of bij een familiefeest, je vindt er een tekst in voor de kleine kring die de wacht houdt bij een lieve gestorvene. Zo is het in de geest van het liedboek, dat voluit heet: *Liedboek - zingen en bidden in huis en kerk*.

Aanbieding

Op zaterdag **25 mei 2013** zal de ISK het nieuwe liedboek aanbieden aan de kerken die haar de opdracht tot samenstelling hebben gegeven. Dat wordt een feestelijke dag in Monnickendam, met na het officiële moment (alleen al door het vele zingen ook heel feestelijk!) een uitgebreid en veelkleurig feestprogramma op allerlei locaties in het centrum van het IJsselmeerstadje. De ISK is een breed samenwerkingsverband. Naast de protestanten (hervormden, gereformeerden en lutheranen) die met de doopsgezinden en remonstranten aanvankelijk de ISK vormden, hebben zich de laatste jaren ook de gereformeerden-vrijgemaakt, de Nederlands gereformeerden, de vrijzinnig protestanten en vanuit België de protestanten en lutheranen aangesloten. Een hele opsomming - dat is om aan te geven dat het nieuwe liedboek niet maar van één kerk is. De ISK is verantwoordelijk voor het hele proces van samenstelling en de financiering. De bundel wordt uitgegeven door de BV Liedboek, waarin de uitgeverijen Boekencentrum, Jongbloed en Kok samenwerken.

Geertien MORSINK, Zeist
vicevoorzitter ISK

Meer informatie staat op de website www.liedboek.nl

Protestantse Omroep vzw

Brogniezstraat 44
1070 Brussel

DECEMBER

Radio om 20:03

Woensdag 19 december
Mens voor de mensen zijn:
Feestge(d)ruis.
Frank MARIVOET

Televisie op één om 10:00

Zondag 25 december
Kerstviering in eurovisie
Frans-Zwitserse Televisie

Colofon

Verantwoordelijke uitgever
ds. Bernard-Zoltan Schümmer

Redactieteam
Bea Baetens
ds. Arjan Knop
ds. Ernst Veen
dr. Dick Wursten

Redactieadres:
Brogniezstraat 44 - 1070 Brussel
tel.: +32-(0)2-511 44 71
fax.: +32-(0)2-510 61 74
E-mail: kerkmozaiek@vpkb.be

Website :
<http://www.vpkb.be>

Prijzen Kerkmozaïek

- Individueel abonnement: 15,00 euro
- Groepsabonnement: 12,50 euro
(vanaf minimum 5 exemplaren naar éénzelfde adres)
- Steunabonnement: 20,00 euro

Vorige nummers Kerkmozaïek
<http://www.hipgo.be/kerkmozaiek/>

Storten
kan op rekeningnummer 068-0715800-64 van de Verenigde Protestantse Kerk in België,
Brogniezstraat 44 - 1070 Brussel.
IBAN BE29 0680 7158 0064
BIC GKCCBEBB

De redactie behoudt zich het recht voor om bepaalde artikelen niet te publiceren, indien nodig in te korten en/of redactioneel te bewerken. Zij is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en slechts ten dele voor de stijl.

Organisaties en tijdschriften, niet behorend tot de VPKB, die artikelen uit het maandblad Kerkmozaïek geheel of gedeeltelijk wensen over te nemen of te bewerken, dienen dit schriftelijk aan te vragen op het redactieadres.

Wat betreft de richtprijs voor advertenties kunt u zich wenden tot de redactie. Zij behoudt zich het recht voor om deze al dan niet te plaatsen.

Sluitingsdatum volgende Kerkmozaïek :
5 december 2012.